

הצעה לדין השואתי בין מלחמת יום הכיפורים לטבח 7 באוקטובר בעקבות צפייה בפרק מהסדרה "שעת נעילה" 2020

כתיבה ועריכה: אתי פרנקו

[/https://www.kan.org.il/content/kan/kan-11/p-13173/s1/117278](https://www.kan.org.il/content/kan/kan-11/p-13173/s1/117278) רקע על הסדרה שעת נעילה

שעת נעילה היא סדרת דרמת מלחמה ישראלית ששודרה בכאן 11 תסריט: רון לשם, עמית כהן ודניאל אמסל. בימוי: ירון זילברמן עלתה לשידור ב-19 באוקטובר 2020 בתאגיד השידור הציבורי בכאן 11 הסדרה מתרחשת על רקע אירועי מלחמת יום הכיפורים ומתמקדת בחזית הצפונית של המלחמה. הסדרה מציגה בעלילות מקבילות של שלוש קבוצות של חיילים: במוצב החרמון, במחלקת טנקים ובחמ"ל במחנה נפח. בכל פרק של הסדרה מתקדמת העלילה בשלושה מסלולים מקבילים של כל אחת מקבוצות חיילים אלה עד שבסוף הסדרה שלוש העלילות מצטלבות לעלילה אחת.

על חשיבותה של הסדרה:

- מעט יצירות בתחום הדרמה העלילתית נגעו במלחמת יום הכיפורים ("כיפור" העלילתי של עמוס גיתאי יצא 27 שנה לאחר המלחמה).
- מדובר בסדרת דרמה מהיקרות ביותר שהופקו בישראל, דרמת איכות היסטורית רבת משתתפים.
- הסדרה זכתה לרייטינג גבוה ותשומת לב ציבורית רבה וחשפה את סיפור המלחמה גם בקרבת הקהלים הצעירים שעקבו אחריה.
- הסדרה יצרה שיח ציבורי ער אודות המלחמה.
- העלתה את המודעות לנושא הפוסטטראומה. בסיומו של כל פרק התקיים דיון באולפן אודות האירועים ששודרו בפרק. בעקבות הסדרה נפתח קמפיין של נט"ל בהגברת המודעות לפוסטטראומה.

נגישות- הסדרה עלתה בתאגיד השידור הציבורי ופתוחה בערוץ הדיגיטל.

המערך מתמקד בפתיח של הסדרה עד דקה 30 מומלץ לראות עם התלמידים את הפרק הכפול.

נקודות התייחסות מהפתיח של פרק 1:

הפתיחה של פרק 1 ב "שעת נעילה" מורכבת ממקבץ קטעי ארכיון העוסק באווירה שלפני פרוץ המלחמה. הקרינו את קטע הפתיחה עד לדקה 7:20

שאלה לדיון: מה תפקיד הפתיחה עם מקבץ הקטעים? איפה שודרו לדעתכם? מדוע בחר היוצר לפתוח כך את הפרק?

תשובה: מקבץ הקטעים מציג בעין היסטורית את האווירה שקדמה למלחמה. מקור הקטעים מארכיון רשות השידור. נוצרת כאן מטאפורה למדינה חזקה עוצמתית ומשגשגת.

- החברה הישראלית נמצאת בשיא פריחתה. מדינת ישראל חוגגת ב 25 1973 שנים לתקומתה.
- צבא: מצעד חוסן בחגיגות יום העצמאות ה 25. דדו (הרמטכ"ל) מתגאה בדור של 73.
- גשוג הערים הגדולות והמפעל הקיבוצי.
- בתחום חברתי: סולידריות בכל שכבות החברה
- בתרבות: "רמה אחת עם מדינות אירופה" להקת כוורת, קזבלן, השתתפות ראשונה בתחרות הארוויזיון עם אילנית.
- בספורט: ישראל מתמודדת במונדיאל מקסיקו מול שוודיה ומרדכי שפיגלר כובש שער במשחק היסטורי שהסתיים ב 1:1

שאלה: מתי לדעתכם מופיעה נימה של אירוניה במקבץ הארכיון בפתיח?

תשובה אפשרית: הנימה הביקורתית של המקבץ מופיעה בחלק המדיני עם הצהרותיהם של גולדה מאיר ודדו (הרמטכ"ל דוד אלעזר). החוסן והעוצמה מקבלים זווית אירונית טראגית בפרספקטיבה ההיסטורית של מכת הפתע של מלחמת יום הכיפורים. המקבץ מסתיים במשפט של דדו "אבל אני בטוח שיהיה לנו חג שמח" בעוד שלנו כצופים ידוע שחגי תשרי של אותה שנה הסתיימו במלחמת פתע קשה.

המשך צפייה עד דקה 30

מכאן מתפתחים שלושה צירי עלילה נתמקד בעלילה המתרחשת במוצב החרמון.

שאלות לדיון במקביל למשל המערה

שאלה: מה רואים בסצנת הפתיחה במוצב?

תקציר הסיקוונס:

מיד לאחר קטע הפתיחה אנו עוברים למוצב החרמון. מצלמת רחף מובילה אותנו אל מוצב החרמון ברמת הגולן. אבינועם חייל הלבוש על אזרחי (בניגוד להוראות) אוסף את האוגר שלו ונכנס למוצב כשברקע השיר של ניסים סרוסי "אשליות". הכניסה מאזור מואר אל תוך המוצב החשוך כמוה ככניסה למערה של עולם מקביל המתרחש בתוך המוצב השרוי בקונספציה. קונספציה לפיה האפשרות למלחמה היא בסבירות נמוכה.

אבינועם שפירא, מתגלה כחייל ביחידת האזנה של חיל המודיעין המוצבת במוצב החרמון, קולט בתשדורות שהיועצים הרוסים עזבו את סוריה, והתקבלה הוראה להרחיק חקלאים מאזור הגבול. הוא מסיק שסוריה עומדת לתקוף את ישראל. אך התראותיו נדחות שוב ושוב. הוא מזהיר את סגן יואב מזוז, מפקד מחלקה

מגולני האחראי על אבטחת המוצב. יואב מזלזל בהתראתו עד לרגע שבו פגז ראשון נוחת במוצב. הסורים תוקפים את המוצב, וחיילי המוצב מתבצרים בו.

בהקבלה למשל המערה של אפלטון <https://www.youtube.com/watch?v=1jrgE7PSY38>

[מצגת מהמרחב הפדגוגי](#)

- כיצד הפתיחה של הכניסה למוצב יוצרת הקבלה למשל המערה?
- מי האסיר שהשתחרר? (אבינועם, יוצא דופן, לבוש ומתנהג אחרת)
- כיצד יחס החיילים והמפקדים לאבינועם מקביל למשל המערה? (אבינועם "רואה את המציאות" הסימנים המעידים למלחמה אך "האסירים" מסרבים להאמין לו)
- מדוע לדעתכם משתמש הבמאי בדימוי של משל המערה בפתיחת הסדרה מה המסר שהוא מנסה להעביר לצופים?

· אילו הקבלות אפשר למצוא לדעתכם למשל המערה בארועי ה 7.10

<https://www.mako.co.il/news-military/6361323ddea5a810/Article-8290d7aaabcfb81026.htm>

הביטוי הקולנועי מקבל ביטוי ויזואלי בכניסתו של אבינועם למוצב המקבל כאן דימוי של "המערה" בה יש אווירה המנותקת מהמציאות המבעבעת בחוץ, מוזיקה, פאן, חוסר יכולת לזהות את הסימנים המעידים על המלחמה.

אבינועם מגיע מחוץ למערה כאסיר שהשתחרר נכנס מה"אור" וחושף את המציאות האמיתית אליה מתכחשים מפקדיו.

גם בהבט המוזיקלי הבחירה בשיר "אשליות" של סרוסי מרמזת על הניתוק.

הבחירה בשיר זה גם מייצרת זיקה לקוטביות העדתית ששררה בחברה הישראלית (אפשר לדבר עם התלמידים על [הראיון](#) המפורסם עם ירון לונדון)

כדאי להסביר לתלמידים שלצד המכה הקשה שספג הצבא הישראלי בלחימה ובאבדות קשות של 2656 נופלים, 294 שבויים, המלחמה הסתיימה כשידה של ישראל על העליונה.

לסיכום

הסדרה ממחישה את יכולתה של היצירה הקולנועית והטלוויזיונית לזמן לחברה ולתרבות מבט על עצמה, ללמוד ולהפיק לקחים היסטוריים.

חומר למחשבה: התחלנו במשל המערה

מה לדעתכם המבט \ השיעור שמזמנת לנו הסדרה?

בחרו במושג מחומר הלימודים והסבירו באמצעותו את תרומתה של הסדרה לשיח הציבורי.

מושגים יוד: משל המערה, הבניית מציאות, תפקידי התקשורת,

תיפקודי התקשורת-מודל טקסי, תקשורת כהתכנסות.

המודל הסמיוטי, המדיום הוא המסר, ייצוג, סטריאוטיפ וייצוג קבוצות מיעוט.

מושגים תקשורת ודמוקרטיה: חופש הביטוי, מטאפורות של התקשורת, מפת התקשורת השידור הציבורי ותאגיד השידור, צנזורה צבאית, דגמי תקשורת-ממשל, סדר יום ומסגור.

1. נקודות על ציר העלילה של צוות הטנקים:

המתח העדתי.

ג'קי אלוש, מרקו דוזלי ומלאכי ברדוגו הם שלושה חברי ילדות ממוצא מרוקאי. השלושה פעילים בתנועת "הפנתרים השחורים" בירושלים ומשרתים באותה מחלקה בחיל השריון. כיצד הסיקוונס מערער על תחושת הסולידריות בחברה הישראלית כפי שמוצגת בפתיח? מה ידוע לכם על הפנתרים השחורים? האם לשלושת החברים יש הסכמה על דרכי המאבק? כיצד המפגש של ג'קי, מרקו ולמלאכי עם מפקדי המוצב האשכנזים מחדדת את המתח העדתי חברתי בשנות ה-70?

2. השוואה

לפניכם מספר נקודות להשוואה בין שתי המערכות יום הכיפורים וטבח ה-7 באוקטובר לדיון בכיתה. הערה: **ההשוואה עלולה ליצור אי נוחות. מדובר במידע רגיש בימים מורכבים, יש לראות בטבלה הצעה לדיון, מוזמנים להעיר את הערותיכם ולהפעיל שיקול דעת.**

מחשבות על הרעיון להשוות בין מלחמות

- מתקפת 7 באוקטובר יצאה לפועל למחרת יום השנה (הלועזי) ה-50 לפתיחת מלחמת יום הכיפורים.
- מבחינה היסטורית יש הרואים במתקפת הפתע של ה-7 באוקטובר את האסון הגדול ביותר שקרה לעם היהודי מאז השואה.

השוואה בין מלחמות יכולה לתת פרספקטיבה:

- זיהוי דפוסים חוזרים, הבנת טעויות העבר, והפקת לקחים.
- הבנה של תהליכים היסטוריים, ניתוח השינויים בתפיסות ביטחון, טכנולוגיה.
- מספקת תובנות לחיזוק החוסן הלאומי בהתמודדות עם אתגרים עתידיים.
- הזדמנות לבחינת תפקוד התקשורת ויחסיה עם הממשל: השוואת הסיקור התקשורתי ותפקידו במהלך המלחמות, הערכת השינויים בהשפעת התקשורת על דעת הקהל והמורל.

שתי המלחמות פרצו במכת פתע בחג יהודי, ביום שבתון (כיפור וסוכות) באוקטובר

<p>טבח 7 באוקטובר (חרבות הברזל) 7 באוקטובר 2023 במהלך חג שמחת תורה</p>	<p>מלחמת יום הכיפורים 6 באוקטובר 1973 במהלך יום הכיפורים</p>	<p>מימד להשוואה</p>
<p>אופוריה בקרב המנהיגים, אך קיים שסע חברתי ולאומי, מחאה מתמשכת של ציבורים רחבים בעקבות הרפורמה המשפטית</p>	<p>אופוריה לצד חשש ממתקפת פתע.</p>	<p>האווירה הציבורית</p>
<p>הפתעה מוחלטת. תחושה שהחמאס מורתע, הערכה שהחמאס מעוניין בשקט כדי לשפר את המצב הכלכלי ולשמר את שלטונו. הפנית תשומת הלב לגדה המערבית. הסתמכות על אמצעים טכנולוגיים: הגדר החכמה, אמצעי מעקב, "רוֹאֶה-יוֹרָה". הערכה שחדירה תהיה של מספר חוליות שניתן לבלום באמצעות הגדודים וכיתות הכוננות.</p>	<p>הפתעה אסטרטגית, אך היה גיוס מילואים חלקי. ניצחון ששת הימים הביא לתחושת עליונות צבאית. מתקפת הפתע על ישראל תופסת בהפתעה את המודיעין, הצבא ומנהיגי המדינה.</p>	<p>הקונספציה גורם ההפתעה ומוכנות הצבא</p>
<p>התעלמות מסימנים מעידים דוגמאות: תרגילים של החמאס, התעלמות מהתראות של אנשי מודיעין, תצפיתניות. שב"כ מזהה עשרות כרטיסי סים ישראלים שהופעלו בטלפונים עזתיים. בסופו של דבר מסתפקים בשיגור צוות טקילה לדרום.</p>	<p>מודיעין על התחמשות ותנועה של הצבא הסורי והמצרי בגבול, פינוי היועצים הרוסיים, פינוי החקלאים, המלך חוסיין מעדכן את גולדה על הכוונה של סוריה ומצרים לפתוח במלחמה- ראש אמ"ן שולל את האפשרות לפרוץ מלחמה.</p>	<p>"סימנים מעידים"</p>
<p>התקפת פתע של חמאס על יישובי עוטף עזה. בחזית הצפונית, כח רדואן של ארגון הטרור חיזבאללה, לא פותח במתקפה שתוכננה לכיבוש הגליל. כעבור זמן נפתחת חזית צפונית של ירי טילים לצפון. ישראל מותקפת על ידי ארגוני טרור</p>	<p>התקפה מתואמת של מצרים וסוריה ביום הכיפורים. ישראל מותקפת על ידי צבאות סדירים של מדינות והעורף נותר מוגן יחסית.</p>	<p>פתיחת המלחמה אופי האויב</p>

<p>מתקפת ה 7.10 על ידי החמאס מרצועת עזה נגד יעדים צבאיים ואזרחיים, בעוטף עזה ויישובי הדרום, תוך ביצוע טבח, פגיעה בנשים, חטיפת אזרחים, פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות.</p> <p>קורבנות ה 7 באוקטובר: 1145 נרצחו ונהרגו, 251 חטופים בהם תינוקות ילדים וקשישים, חיילות וחיילים מתוכם שוחררו 117 בחיים ו 37 מתים. נותרו בשבי 101 חטופים חיים ומתים.</p>	<p>בעיקר הפגזות על ערי הצפון נהרגו 16 אזרחים כתוצאה מהפצצות הסורים. (ויקיפדיה)</p> <p>2,656 נופלים במלחמת יום הכיפורים</p>	<p>פגיעה באזרחים ועורף במלחמה</p>
<p>בלימת המחבלים והדיפתם משטח ישראל ארכה כשלושה ימים. משך המלחמה מאוקטובר 2023 ונמשכת גם ברגעי כתיבת שורות אלה- שנה לטבח</p>	<p>3 שבועות</p>	<p>משך המלחמה</p>
<p>התקשורת הישראלית לאחר מתקפת הפתע ב-7 באוקטובר 2023 פעלה באופן מהיר ואינטנסיבי לסיקור האירועים, תוך שידור בזמן אמת של המתרחש ברחבי הארץ. בניגוד למלחמות קודמות, היא הציגה תמונה מורכבת יותר של המצב, כולל דיווחים על הכישלונות והאבדות הקשות, לצד גיוס לתמיכה במאמץ המלחמתי והזדהות עם הקורבנות והמשפחות.</p> <p>גם כעת שנה אחרי המלחמה התקשורת המסורתית ברובה, נמנעת ממצג מימדי ההרס והאבדות בקרב האויב ומתמקדת בחיסולי מחבלים ובכירים (אפשר לשלוח את התלמידים לחקור את מספר האבדות בעזה. אפשר לצפות בערוצים זרים ולראות את נקודת המבט האירופאית או האמריקאית במלחמה ולשיקולכם גם ערוץ אל ג'אזירה באנגלית)</p>	<p>התקשורת הישראלית בתחילת מלחמת יום הכיפורים הייתה מגויסת ברובה לתמיכה במאמץ המלחמתי, ושידרה אופטימיות וביטחון מופרז שלא תאמו את המציאות בשטח. היא נמנעה מדיווח על הכישלונות והאבדות הקשות בימים הראשונים למלחמה, דבר שתרם לפער בין התחושה בעורף לבין המצב האמיתי בחזית.</p>	<p>תפקוד התקשורת</p>
<p>תיעוד אישי רב מאורגן בפרויקטים נרטיביים רבים, (עדות 710, סטוריס 710) תיעוד ופרשנות רב ערוציים, המציאות כרשומן באמצעות כלי בינה מלאכותית ואתרי תעוד של שורדיום קורבנות תקיפה אזרחיים שניצלו מטבח ה- 7/10, כמו גם קורבנות ניצולי ושוורדי שבי</p>	<p>עלילתי: הסרט העלילתי הראשון על מלחמת יום הכיפורים הופק בשנת 2000 "כיפור" של עמוס גיתאי</p> <p>דוקומנטרי: קטעי ארכיון. טלוויזיה חד ערוצית המשדרת סיפור אחד</p>	<p>יצירות קולנועיות עלילתיות ודוקומנטריות</p>

חמאס. הגורמים הרשמיים הבלעדיים הם: דובר צה"ל ופניות ראש הממשלה ל"אזרחי ישראל". הגבלה בשאלות ומתקיימת הגבלת צנזורה. לצד אלו קיימת טענה על כך שיש להפעיל יותר צנזורה.		
---	--	--

בשני המקרים, הקונספציה הובילה לשאננות ולהפתעה אסטרטגית קשה. ההבדל המרכזי הוא שב-1973 הייתה מודעות לאפשרות של מלחמה ומאבק מול צבאות האויב, בעוד שב-2023 ההפתעה הייתה מוחלטת יותר, מול ארגוני טרור הנתפסים כנחותים ולכן המתקפה והפגיעה באזרחים היו קטלניות.

הרחבה

ייצוג קבוצות בחברה הישראלית:

ייצוג עדתי: העיתונאי אורי משגב תיאר בביקורת את הייצוג העדתי בסדרה: "סדרה שעושה מאמץ ניכר כדי להעצים את דמות המזרחי כלוחם ואקטיביסט חתיך וכריזמטי המשלב תודעה פטריוטית וחברתית; שהאשכנזי בה יהיה רק קיבוצניק אטום, שחצן וגזען או משקפופר היסטרי וילדותי שמצווח ככרוכיה בעודו נושא בזרועותיו קיפוד (לבן!); שתעשה בה מניפולציה היסטורית כדי לרתך ולהעמיד במשקל שווה את מלחמת יום כיפור ואת תנועת הפנתרים השחורים."

ייצוג נשים: מאיה רומן ומריאלה יאבו, באתר האינטרנט "פוליטיקלי קוראת", טענה נגד הייצוג המצומצם של נשים בסדרה ונגד ההתמקדות בלחימה על פני חוויות העורף. מאיה גולשמידט הוסיפה שאף שכדרמה המתרחשת באזורי לחימה סביר שיופיעו בה בעיקר גברים: "דיוק היסטורי אינו חזות הכל, ולא ניתן לתרץ באמצעותו את מחיקת החוויה הנשית על המסך. ... בשעת נעילה אפשר היה לתאר את המלחמה דרך חוויותיהן של מספר נשים, חיילות ולא-חיילות, לצד הסיפור הגברי של הלחימה בחזית". מנגד נאמר כי אומנם, בשנות האלפיים, הנשים משולבות יותר ויותר בצבא, אך בימים ההם הן כמעט ולא שולבו בכוחות הלוחמים, ולפיכך אי אפשר בשם השוויון לשכתב את ההיסטוריה. כמו כן הועלו טענות על החפצת נשים כאשר דפנה מופיעה בפרק השלישי בגופיה בלבד.

50 שנה

תקשורת ושפה יוד
משל המערה
מוען ונמען
דנוטציה קונטציה
מציאות ובדין והבניית מציאות
ייצוג נשים, ייצוג החייל
ייצוג מזרחים- הפנתרים השחורים,
ניסים סרוסי.
תפקידי התקשורת

תקשורת ודמוקרטיה יא-יב
עיסוק בסוגיות חברתיות
צנזורה צבאית
תיאוריית סדר יום
מיסגור
מפת התקשורת בישראל- תאגיד
השידור הציבורי
סוגי קהלים- הפעלת הקהל בדף
הפייסבוק של הסדרה
הצפת סוגיית הפוסטראומה

1973
הפקה
חשיבותו של תחקיר בהבנה
של ארועים היסטוריים
מכוננים
מלייה
סוגי עריכה- מונטאז ואנליטית
שימוש בקטעי ארכיון

יחידת בחירה תרבות
שימושים וסיפוקים
פוליטיות
סוגי פענוח
פוסטמודרניזם- טישטוש בין
מציאות ובדין,
אינטרטקסטואליות

אינטרטקסטואליות בשיעור
בין תחומיות - קולנוע מדיה והיסטוריה
מלחמת יום הכיפורים כלולה בתכ"ל היסטוריה

SLIDESMANIA.COM